קרח ב

א. מן הכתובים שבפרשתנו [1] המדברים בשמירת המקדש למד הרמב"ם בספר המצות [2] "שצונו לשמור המקדש וללכת סביבו תמיד לכבדו ולרוממו ולגדלו והוא אמרו [3] לאהרן ואתה ובניך אתך לפני אהל העדות, רוצה לומר אתם תהיו לי לפני תמיד. וכבר נכפל זה הציווי בלשון אחר והוא אמרו [4] ושמרו את משמרת אהל מועד וכו'".

והנה בספר היד [5] מבאר הרמב"ם את המ"ע דשמירת המקדש וז"ל: "שמירת המקדש מצות עשה, ואעפ"י שאין שם פחד מאויבים ולא מלסטים, שאין שמירתו אלא כבוד לו, אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרין" [6]. וממשיך בה"ב "ושמירה זו מצותה כל הלילה, והשומרים הם הכהנים והלוים שנאמר ואתה ובניך אתך לפני אהל העדות כלומר אתם תהיו שומרים לי והרי נאמר ושמרו את משמרת אהל מועד, ונאמר [7] והחונים קדמה לפני אהל מועד מזרחה משה ואהרן ובניו שומרי משמרת הקודש".

וצלה"ב:

א) טעם השינוי בספר ההלכות [8] מבסה"מ — שבספר היד הוא מביא את הכתובים לבסוף [8*] (בה"ב) ולראי' ש"השומרים הם הכהנים והלוים שנאמר כו'", דבפשטות כוונתו לומר שמכתובים אלה אנו למדים הפרט שחיוב שמירה זו מוטל על הכהנים והלוים — משא"כ בסהמ"צ — שהם מקור ולימוד על עצם חובת השמירה [9].

ב) אם מצות השמירה אינה מפני פחד מאויבים ולסטים אלא ל"כבודו", של המקדש [10], הרי היתה צריכה להיות שמירתו כל היום וכל הלילה [11], וה־

---

1) יח, א. ואילך.
2) מ"ע כב. ועד"ז בחינוך מצוה שפ"ח.
3) שם, ב.
4) שם, ד.
5) רפ"ח מהל' בית הבחירה.
6) מספרי זוטא — הובא בילקוט — (פרשתנו שם) כנסמן בכסף משנה.
7) במדבר ג, לח.
8) שבתראי הוא וכתבו בלה"ק (משא"כ ספהמ"צ שכ' בערבית).

*8) וראה שם ריש פרק שלפניו: מ"ע לירא מן המקדש שנאמר כו'.

9) ואין לומר שהראי' מהכתובים קאי על כל מה שכתב לפנ"ז גם על עצם שמירת המקדש שבה"א, ולא כתבו בתחלה בה"א, בכדי שיכלול גם הפרט שהשומרים הם הכהנים והלוים, כי: א) לא משמע כן בפשטות לשונו "והשומרים הם הכהנים והלוים שנא' כו'", ב) הדין שבאמצע (ש"מצותה כל הלילה") לא נלמד מכתובים אלה, ג) לפי"ז הו"ל לכלול גם מש"כ אח"כ בה"ד "הכהנים שומרים מבפנים והלוים מבחוץ" שגם זה למדין בספרי (עה"פ, ועד"ז בספרי זוטא) מפסוק זה עצמו "אתה ובניך אתך גו'", וכמו שהביא בסהמ"צ שם.

10) כ"כ בסהמ"צ שם. פיהמ"ש ריש תמיד. ועד"ז הוא בפי' הראב"ד ריש מס' תמיד "ושומרים את המקדש בשביל כבודו". רא"ש שם. מאירי שם. רע"ב ריש תמיד ומדות.

11) כדעת המפרש. פי' הראב"ד. וכ"ה דעת הרא"ש שם, לפי דעת האחרונים. אבל ראה לקמן הערה 49. וראה מנין המצות להרמב"ם שבראש ספר היד שאף שנכתב בקיצור הכי נמרץ בכל זה דייק וכתב — במ"ע כב "לשמור בית זה תמיד". ובראב"ד שם (כט, א) הביא חילוקים ברוחות.

רמב"ם כתב "ושמירה זו מצותה כל הלילה" [12], וביום אין מצות שמירה [13]. ועוד

ג) בהכתובים הנ"ל שהביא הרמב"ם לא נזכר שמצותה בלילה דוקא, ומשמעותם בפשטות שהשמירה תהי' בכל זמן [14] (וכמש"כ בסהמ"צ שם "אתם תהיו לי לפני תמיד").

ד) במש"כ בסהמ"צ "ללכת סביבו תמיד" *[14] — מהו ענינה של הליכה זו, ומהי שייכותה למצות שמירת המקדש.

ב. ויובן בהקדים ביאור ההתחלה השווה בהמסכתות תמיד ומדות, "בשלשה מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש", שלכאורה באחת מהן מיותרת

---

12) וכ"כ בסהמ"צ מל"ת ס"ז. וע"פ תרגום העליר וקאפאח כן הוא גם בסהמ"צ מ"ע כב שם "(ללכת סביבו תמיד) בכל לילה כל הלילה", וכ"כ בסמ"ג עשין קסה. חינוך שם. וכן דעת הרמב"ן (במדבר א, נג). ר"ש רע"ב ותיו"ט ריש מדות. תוס' עירובין כג, א ד"ה שהוא ע' אמה. תוס' יומא י, ב ד"ה רבנן. באר שבע ריש תמיד. מל"מ הל' בית הבחירה רפ"ח.

13) וכמו שהקשה במנ"ח שם (ומסיים "ואפשר שמצאו באיזו ברייתא וצ"ע"). וב' ליקוטים שבמשניות לריש מדות בשם "ב"ד", ומסיים ש"הרמב"ם נמי בחיבורו לא כתב אלא דשמירה זו מצותה כל הלילה ולא מיעט היום מן השמירה אלא שאינה מצוה ביום כמו בלילה". וראה לשונו בסהמ"צ הובא בהערה 12.

14) ראה עד"ז תפא"י ריש תמיד דבקרא לא נזכר לילה. תורת לוי"י בביאור מס' מדות (ע' רפא). ושם: חילוק בין שמירת כהנים ולוים. ובעזרת כהנים למס' מדות מ"ה: ד"ה "והמפרש ז"ל בתמיד".

*14) וכ"ה בהוצאת העליר (כנ"ל הערה 12). אבל בהוצאת קאפאח "ולבקרו תמיד בתדירות".

היא (ובפרט שמס' מדות באה תיכף לאחרי מס' תמיד).

וב"המפרש" למס' תמיד מבאר "משום דבעי לאורי במעשה דתמיד עבודת הכהנים נקט תחלה שמירתן ומקום שכיבתן עד שהוא מסדר כל הסדר כו' " [15].

אבל כיון דסו"ס באה כבר משנה זו קשה למה הוצרך לשנותה עוה"פ בריש מס' מדות [16] (שבאה בהמשך ל(משנ"ב)מס' תמיד "בג' מקומות כו' "), והו"ל להתחיל "בכ"א מקומות הלוים שומרים בביהמ"ק" [17], אף די"ל דכיון דצריך לאשמעינן שמירת לויים מביא דין שמירה בשלימותו.

ג. והביאור בזה י"ל:

מצות שמירת המקדש יש לבארה בב' אופנים: א) שהיא פרט בעניני בית המקדש, ב) שהיא פרט בעבודת [18] הכהנים והלוים, שעליהם לשמור את המקדש.

---

15) ראה גם פי' הראב"ד שם כו, סע"ב.

16) ראה תפא"י שם.

17) וכן הקשה בתורת לוי"צ (ע' ער). ובב"ש שם על הגמרא "מיהו מתניתין" (הובא בהגהות מהר"ב רנשבורג) כתב דגם במשנה דמס' תמיד צ"ל "והלוים בכ"א מקומות" (ועפ"ז תוגדל הקושיא דכבר נשנית בתמיד — כיון דגם שמירת לויים נשנית שם). אבל ראה שטמ"ק שם. בהגהות חק נתן שם.

18) ראה שקו"ט אם מצות שמירה חשוב עבודה או לא באבני נזר יו"ד סתמ"ט. בארוכה בס' משכנות לאביר יעקב (להרהמ"מ גלבשטיין) ח"א. ובצפע"נ (להרגצובי) בכ"מ — ראה צפע"נ עה"ת ר"פ נשא (ר, לז. מה) ובהמובא בהערות שם. אמבוהא דספרי לספרי זוטא ריש פרשתנו סק"ו.

בסגנון אחר: מצות שמירת המקדש הוי דבר הנוגע להמקדש עצמו, חובת „חפצא" המקדש צ"ל נשמר (אלא ש־חיוב שמירה זו הוטל על הכהנים וה־לוים), או שמלכתחילה היא חובת „גב־רא", ממצוות (ועבודות) הכהנים וה־לוים, (אלא שהחיוב הוא לשמור את המקדש)[19].

והנה לכאורה י"ל שתלוי בטעמי מצות השמירה, אם מצות שמירת ה־מקדש הוא מטעם „כבוד", וכל' הרמב"ם „אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרין", הרי זהו פרט בפלטרין, במקדש גופא; אבל אם שמירת המקדש הוא מטעם שלא יכנס זר[20] וטמא וכיו"ב[21], או בכדי לשמור הכלים וכו'[22], הרי זה פרט בחיובי הכהנים והלוים כו'[23].

19) אבל אין מוכרח שיהי' תלוי אם שמירתה עבודה אי לאו. וראה בסהמ"צ ממצוה כב ואילך, שבכ"מ מתחיל „שצוה הכהנים". ובכמה „שצונו" (וכן הוא במ"ע לט ואילך), אף שרובם ככולם עבודות הן (וראה חמד"י במ"ע כט). וראה לקו"ש חי"א ע' 124 ובהערות 54 55.

20) ראה פרש"י במדבר ג, ו. פרשתנו שם, א. ביאורי הגר"א ריש תמיד.

21) ראה מו"נ ח"ג פמ"ה. אך שם צירף ב' הטעמים יחד: „ומכלל הדברים המביאים להגדיל המקדש כו' עד שיגיע לנו יראה שלא יבוא אליו לא שכור ולא טמא כו'", ועד"ז הוא באבנ"ז שם אות ה. אבל שם שלא לטמא את המקדש.

22) ראה אבנ"ז שם אות ד. אך גם שם צירפו לכבוד המקדש. עזרת כהנים שם ד"ה בלשכת הפרוכת (הב'). וראה בהמפרש שם „דאי לא נפקא לן מקרא הו"א דלא צריכי שומרים דאין עניות במקום עשירות ואי גנבי כלי המקדש יקנו אחרים".

23) ראה פרש"י נסמן בהערה 20. וב־פרשתנו פסוק ד.

ולפי"ז הי' אפשר לבאר זה שבשנית המשנה בג' מקומות הכהנים שומרים הן בראש מס' תמיד והן בראש מס' מדות:

מס' מדות ענינה הוא כשמה, מדובר בה „במדות המקדש וצורתו ובנינו וכל ענייניו"[24], והיינו שאין ענינה לבאר העבודות והמצות שמקומם בביהמ"ק, כ"א ה(מדות) ביהמ"ק עצמו[25].

אמנם במס' תמיד המדובר בהעבו־דות הנעשות בביהמ"ק, ובל' הרמב"ם[26] היאך היו מקריבים התמיד.

ובב' המס' קאמר „בג' מקומות ה־כהנים שומרים כו' " כי במצות שמי־רת המקדש ישנם שני הענינים: ענין בעבודות הכהנים, ענין בהמקדש עצמו.

ד. ועפ"ז מובן מה שהרמב"ם לא הביא בהל' ביהב"ח הפסוקים הנ"ל לראי' על עצם דין שמירת המקדש: לדעת הרמב"ם (בידו) מצות שמירת המקדש היא פרט וענין בהמקדש עצמו. וכלשונו „אין שמירתו אלא כבוד לו אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרין", וכדמוכח גם מזה שהביא כל דיני שמירת ה־מקדש בהל' ביהב"ח שבהן מדובר ע"ד קדושת ומצות בית הבחירה עצמו, ולא ע"ד העבודות הנעשות בו[27] —

ולכן לא הביא כתובים אלו לראי' על עצם דין שמירה, כי בכתובים אלו

24) הקדמת הרמב"ם לפירוש המשניות, והובא בתויו"ט בפתיחה למס' מדות.

25) ראה תורת לוי יצחק שם ס"ע ערב.

26) בהקדמתו לפיה"מ.

27) שהוא בהל' „כלי המקדש והעובדים בו" (ראה שם פ"ג ופ"ד), ובהל' תמידין ומוספין וכו'.

מבואר רק א) החיוב „גברא", של ה־כהנים והלוים, לשמור (את הבית)[28]. ב) ועיקר: הכתובים דפ' קרח באים בהמשך לטענת בנ"י „כל הקרב קרב אל משכן ה' ימות גו' "[29] אשר לכן ציוה הקב"ה „אתה ובניך ובית אביך תשאו את עון המקדש . . ואתה ובניך אתך לפני אהל העדות" שהכהנים וה־לוים יהיו שומרים שלא יכנסו בנ"י להמשכן[30].

ואין מזה הוכחה גמורה על עיקר

28) ולפ"ז י"ל דצורך הג' כתובים הוא*: מפסוק „אתה ובניך אתך גו' " למדין שהכהנים היו צריכים לשמור, ומהכ' „ושמ־רו את משמרת אהל מועד" — שמירת הלוים. ומהכ' „והחונים גו' " למדים שה־כהנים והלוים הם לא ביחד, ורמז לשמירת כהנים בג' מקומות כדאי' בגמרא (כו, א) שומרים משמרת למשמרת או בתחלת הסוגי' שם „אהרן ובניו גו' ". ועיין ברע"ב ריש מס' תמיד ומדות שלא הביא כתובים על עצם דין שמירת המקדש כ"א רמז לג' מקומות מכתוב הנ"ל.

וראה פי' הראב"ד ורבינו גרשום שם, דקושיית הגמרא מנה"מ (שע"ז הביא הגמרא הכ' „והחונים") הוא „שהכהנים היו שומ־רים".

29) יז, כח. פרש"י שם.

30) והטעם דלא ס"ל שזהו טעם שמי־רתו „שלא יכנסו כו' ", י"ל לפי שבהמ"ק השערים סגורים, ראה בביאורי הגר"א. וראה עוד טעמים — עזרת כהנים שם ד"ה „ובדברי רש"י ז"ל כו' ", עולת תמיד ד"ה „והנה מקרא" (וראה מנחת תמיד שם סק"י. ושם מתרצים גם קושיא הב' והג' שבס"א). וראה בפי' המשניות להרמב"ם תמיד שם, שמשמע שגם במשכן הי' שומרים מטעם כבוד.

*) וראה עולת תמיד (לבעל „ערוגת הבושם") בפי' הגמרא שומרים משמרת ל־משמרת.

העניין שבשמירת המקדש[31], שלדעת הרמב"ם הוא (רק) בשביל כבוד המק־דש כנ"ל, חלק ופרט בביהמ"ק עצמו.

ה. אמנם (נוסף ע"ז שעדיין לא תורצו הקושיות האחרות שברמב"ם הנזכרות בס"א, הנה גם ביאור זה עצמו) צלה"ב:

א) אם שמירת המקדש היא מטעם „כבוד", ש„אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין כו' ", הרי גם כשישנם רק שומרים אחדים (או אפילו רק אחד) הוי פלטרין שיש עליו שומרין, שבזה הוא „כבוד ה־מקדש"[32] (ומה שבג' מקומות הכה־נים שומרים ובכ"א מקומות הלוים, הוא חובת גברא, שהוטל על הכהנים והלוים[33] לשמור בכ"ד מקומות)[34], וא"כ

31) ומה שבסהמ"צ שם הביא פסוקים אלו על עצם מצות שמירת המקדש, כי בסהמ"צ (וכן במנין המצות שבראש ספר היד) דרכו להביא המקור והראי' מהכתוב על כלל המצוה, וע"ז שפיר יש ראי' כי הרי סו"ס בפסוקים אלו כתוב החיוב לשמור את המקדש (אף שבכתובים לא משמע שזהו מצד כבוד כבפנים). וע"ד מה שתי' בהגהות חק נתן למס' תמיד בתחלתו, ד"ה „המפרש", על סתירת דברי המפרש ממש"כ על המשנה למש"כ בגמרא (משא"כ בספר היד מביא הראיות מהכ' בעיקר בכדי לבאר תוכן ה־מצוה).

32) וכהמוכח מזה שלא הביא הא ד־שומרים בכ"ד מקומות בסהמ"צ שם, כ"א „שצונו לשמור המקדש". וראה בהנסמן בהערה 28 בביאור קושית הגמרא תמיד „מנה"מ". ולהעיר גם מהמפרש ריש תמיד „דאי לא נפקא לן מקרא . . הו"א בחד שומר סגי". וראה בהערה הבאה ובהערה 34.

33) ראה ביאורי הגר"א שם.

34) ובכלל צ"ע לדעת הרמב"ם אם כל הכ"ד שומרים הם מה"ת, ראה בהערה 32.

מה טעם נאמרה המשנה בכ"א מקומות הלוים שומרים במס' מדות (המקדש)[35] — מאחר שמצד המקדש די' השמירה של שומרים אחדים שיהי' נקרא "פל־טרין שיש עליו שומרין"?

ב) לאידך צריך להבין השייכות של כל ענין השמירה למס' תמיד: ענינה בעיקר הוא לבאר עבודות התמיד וכשם המס' "תמיד", וכמש"כ הרמב"ם[36] ש־"מס' תמיד . . אין בה דיבור לא ע"ד חכמה ולא ע"ד איסור והיתר אלא סיפור שהוא אומר היאך היו מקריבין התמיד כדי לעשות כן תמיד". ומדוע הובאו בה סדרי השמירה של הכהנים. ועבודת הכהנים וכו' הרי זה שייך למסכתות הדנות בעבודות הכהנים וכו' כגון יומא, זבחים מנחות כו' ולאו למס' תמיד הדנה בעיקר בסדר "עבודת התמיד"[37].

ג) גם צריך עוד ביאור בעצם ה־פירוש ששמירת המקדש היא פרט במצות ביהמ"ק עצמו (אשר משו"ז נשנית היא בריש מס' מדות) — הרי גם לפי הביאור שהוא משום כבוד המקדש, הרי"ז רק שהשמירה היא בשביל כבוד המקדש כו' ולמה נשנית במס' מדות שענינה מדות ובנין ביהמ"ק עצמו (ולא עבודות הנעשות בו), מאחר שסו"ס זהו חיוב ומצות הכהנים והלוים.

ו. ויובן בהקדים מה שיש מתר־צים[38] הקושיא הנ"ל (בס"א), אם ה־שמירה היא מטעם "כבוד" למה לא היו שומרים המקדש גם ביום — כי ביום אי"צ שמירה מחמת כבוד, כי ע"י הליכת הכהנים אנה ואנה כולו אומר כבוד, אבל בלילה שאין בו עבודה, צריך להראות כבוד וגדולה לבית המקדש ע"י השמירה וכו'.

וצריך ביאור:

מהו ענינו של כבוד זה שע"י הליכת הכהנים בעבודתם, ומהו הצד השוה שבין הכבוד בשמירת המקדש והנעשה

ולהעיר מלשונו בהלי' ביהב"ח ה"ד שכ' "מצות שמירתו שיהיו הכהנים כו' וכ"ד עדה שומרין אותו בכל לילה תמיד בכ"ד מקום. הכהנים בג' מקומות כו'" שלא משמע שכולם בכלל מצות השמירה מה"ת (אף שבספרי זוטא כאן (פסוק ג) איתא "ושמרו משמרתך מלמד שהכהנים והלוים שומרים בכ"ד מקומות"). וראה מל"מ שם "מן הכתוב נראה דבחד לוי שומר סגי אלא אפשר דדוד תיקן כו'". וראה פיהמ"ש להרמב"ם תמיד שם "רמז לכהנים שיהיו שומרים בג' מקומות כו'" ועד"ז הוא ברע"ב ריש תמיד ומדות. אבל ראה מל"מ ה"ה שם "דהא מקרא ילפינן דכהנים ישמרו בג' כו'".

אבל ראה מנ"ח שם דכ' דכל הכ"ד מקומות הוי מדאורייתא. וכ' "וכן נראה מהר"ם ומהרמ"ח". וכ"מ ברמב"ם ממש"כ בתחלת הלי' ביהב"ח: יש בכללן שש מצות . . לשמרו סביב. ולשונות הנ"ל — י"ל.

35) אבל ראה בהערה 17. וראה בראב"ד שבהערה 15.

36) בהקדמתו לפי' המשניות. אבל ראה מאירי בהקדמתו למס' תמיד.

37) וכמו שמסיים בפ"ז סוף מ"ג "זהו סדר התמיד לעבודת בית אלקינו כו'". אף שמבואר בה גם שאר עבודת היום החל מתרומת הדשן וסדור המערכות שקודם הת־מיד (ספ"א וס"ב), הישון מזבח הפנימי ודישון המנורה וכו' (בפ"ג ואילך). ואולי י"ל (בדוחק) ד"סדר התמיד" הוא לשון נופל על ל', וכוונתו — סדר התמידי (ונעשה) בכל יום.

38) תפא"י ריש תמיד, ועד"ז כ' באו־רות המצות מצוה שפ"ח (הובא במשכנות לאביר יעקב שם סי' יו"ד (ה, סע"א ואילך)). ועוד.

ע"י הליכת הכהנים וכו'?

ולכן נ"ל דשמירה זו מפני הכבוד ענינה שלא יסיחו דעתם מהמקדש, וכמ"ש הרא"ש[39] "בבוד המקדש שלא יסיחו דעתם ממנו לא ביום ולא בלילה".

ואין פי' היסח הדעת זה כהיסח הדעת דקדשים מחמת חשש טומאה[40] וכיו"ב, כ"א שלילת היסח הדעת זה — מורה על רוממות וגדלות הבית, תמיד ישנם אנשים סביבו, אינם מסיחים דעתם ממנו לעולם.

[וע"ד הענין בתפלין וציץ ש"כל זמן שהן עליו לא יסיח דעתו מהם אפילו רגע אחד"[41], מצד קדושתן[42]].

והנה ענין שמירה זה שלא יסיחו דעתם ממנו הוא ענין בהבית עצמו,

ולכן נשנית השמירה במס' מדות. והיינו שאי"ז עבודה שמקומה בביהמ"ק, אלא חשיבות בהמקדש עצמו, וכדיוק ל' הרמב"ם "אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרין", אין זה דבר בפ"ע שמקום עשייתו — בג' מקומות כו' בבית המקדש, כ"א זוהי עשי' ב(חשיבות) בית המקדש — בשמירה על הפלטרין משנין הפלטרין ואינו דומה ל"פלטרין שאין עליו שומרין".

[ועד"ז — ע"פ מרז"ל דכל מי שלא נבנה ביהמ"ק בימיו ה"ז כאילו נחרב בימיו[43], לפי השיטה דחורבן בית ה־מקדש הוא ענין נמשך[44] — י"ל בה־"תועלת" דמס' מדות "שהוא זוכר מדת המקדש . . כי כשיבנה ב"ב יש לשמור ולעשות התבנית ההוא והתבניות וה־צורות והערך מפני שהוא ברוח הקודש כמו שאמר הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל"[45], הנה ע"י ידיעה זו דשמירת המקדש ודמדותיו ואין מסיחין דעתן ממנו — ה"ז גם עתה חורבן ביהמ"ק בדרגתו דפלטרין שיש עליו שומרין כו']).

ז. עפ"ז יובן זה שכתב הרמב"ם "ושמירה זו מצותה כל הלילה", וזה שנשנית במס' תמיד:

ביום היו הכהנים עובדים עבודתם בביהמ"ק שהתחלתה היא עבודת התמיד בבקר משעה שהאיר פני המזרח[46],

---

39) ריש מס' תמיד.

40) כמו שפי' בעזרת כהנים פ"א מ"א ד"ה "שומרים ז"ל המפרש" וד"ה "בעשרים י"מ מקום (הא')". וראה אבנ"ז שבהערה 21.

ולהעיר מהמ"ד (פסחים לה, א. פרש"י שם ד"ה פסול הגוף) דהיסח הדעת בקדשים הוא פסול הגוף (פסול לעצמו ולא פסול מצד חשש טומאה). ולהעיר שגם היסח הדעת בתרומה וקדשים הוא מצד הכ' "משמרת — עביד להו שימור" (פרש"י שם ד"ה בהיסח הדעת. רמב"ן וריטב"א חולין ב, ב ד"ה ואם שחט. וראה אנציקלופדיה תלמודית בערכו).

41) רמב"ם הל' תפלין פ"ד הי"ד. וראה טושו"ע (ואדה"ז) או"ח ר"ס כח, והוא מ־מגחות לו, ב. וש"נ.

42) ראה רמב"ם שם. ולא מטעם שמא יפיח כו' — וכתי' השני בתו"י יומא ח, א ד"ה תפלין. ובתוס' שבת מט, א ד"ה שלא ישן. וראה שו"ע אדה"ז שם, ושאג"א סל"ט מ' פי' היסח הדעת. ובאנציק' ערך הנחת תפלין.

43) בירוש' יומא פ"א ה"א: כל דור שאינו נבנה בימיו מעלין עליו כאילו הוא החריבו.

44) צפע"נ מילואים טו, ג. הובא במפע־נח צפונות ספ"ה.

45) תמיד פ"ג מ"ב. רמב"ם הל' תמידין

ובהקרבת הקרבנות הי' צ"ל כוונה, „ולשם ששה דברים הזבח נזבח כו'"[46], ופשיטא שכשהכהנים בעבודתם ה"ז היפך היסח הדעת מהמקדש[47].

אבל בלילה שאין עבודה בבית המקדש[48], נצטוו בשמירת המקדש „שלא יסיחו דעתם ממנו"[49].

וזוהי השייכות דמצות שמירת המקדש למס' תמיד, שמהאי טעמא נשנית בתחלתה, כי תוכן שמירה זו נעשה על ידי עבודת התמיד[50] (והקרבנות בכלל).

[ולכאורה עפ"ז נפק"מ להלכה, שזה שהיו שומרין את המקדש בלילה, אין פי' כל הלילה כולה, אלא — עד התחלת עבודת התמיד[51], עכ"פ הזמן שלעולם

ומוספין פ"א ה"ב. וראה פס"ד להצ"צ חי' על הרמב"ם הל' תפלה פ"א ה"ה [שמא ג, ג.

46) זבחים מו, ב. רמב"ם הל' מעשה הקרבנות פ"ד ה"י ואילך.

47) ואף שבה„ששה דברים" לא מצינו שיהא צריך מחשבה וכוונה שהוא מקריב במקדש כו' הרי:

א) מזה שכשחשב באחת מד' עבודות (שחיטה, קבלה, הולכה וזריקה) מחשבת חוץ למקומו (לזרוק דמו או להקטירו כו' חוץ לעזרה) הזבח פסול (זבחים כה, ב. כט, ב. רמב"ם פי"ג מהל' פסוה"מ) הנה אף ש־מחשבה הפוסלת — היא מחשבה בפועל, עכ"פ יש ללמוד מזה שבהקרבה בסתם נכלל אשר הוא מקריב קדשים על המזבח בעזרה.

ב) מהששה דברים דצריך שתהא מחשבתו, הוא שהזבח הוא להשם ברוך הוא, ולשם נח"ר להקב"ה שאמר ונעשה רצונו כו', הרי עד"ז גם השמירה לכבוד המקדש שאין מסיחין דעתן ממנו, אי"ז מ„פלטרין" סתם, כ"א פלטרין של ממ"מ הקב"ה השוכן בו כו'. וע"ד מצות מורא מקדש ש„לא מן המקדש אתה ירא אלא ממי ששכן שכינתו במקום הזה" (ספהמ"צ מ"ע כא. וראה רפ"ז מהל' ביהב"ח) — ראה ביאור הרי"פ פערלא (לסהמ"צ להרס"ג) עשה יג, דשמירת המקדש משום כבודו כו' הוא אותו הענין דמורא מקדש (ולדעת הרס"ג נכלל במצות מורא מקדש).

נוסף לכ"ז הרי תכלית מצות בנין ביהמ"ק הוא „לעבודה בו יהי' ההקרבה והבערת האש תמיד כו' ההליכה לרגל כו'" (ספהמ"צ מ"ע כ. ריש הל' ביהב"ח) וא"כ לדעת הרמב"ם כאשר מקריבים קרבנות לשמה, הרי מח־שבתו היא בהתכלית ובענין שהוא חלק מביהמ"ק עצמו (וראה לקו"ש חי"א שם).

48) אף שהקטר חלבים ואיברים כשרים כל הלילה (משנה מגילה כ, ב. רמב"ם שם ה"ב) — הרי ענינו שמעלה אותם על המזבח ותו נקטרים מאליהם כל הלילה; הרי זה רק כשלא הספיקו להקטיר ביום (פסחים נט, ב ורש"י ד"ה כשנתותרו). וברמב"ם שם ה"ג „אעפ"י שמותר . . אין מאחרין אותן לדעת אלא משתדלין להקטיר הכל ב־יום". וראה אבנ"ז או"ח סי' כג. לקו"ש ח"ג ע' 949.

49) ועפ"ז י"ל (בדוחק) שגם הרא"ש ס"ל — דשמירתו הי' רק בלילה ומש"כ „שלא יסיחו דעתם ממנו לא ביום ולא בלילה" כוונתו לומר טעם חיוב השמירה בכלל, וביום א"צ שמירה שלא להסיח דעת — כיון שישנה עבודת היום כו' כבפנים.

50) להעיר מפי' הראב"ד (נסמן בהערה 15) דהכא במתני' אצטריך לאשמעינן אלא . . האיך נהגו בו בלילה לעשות עד זמן הקרבן התמיד. וראה הערה הבאה.

51) וי"ל אם (להרמב"ם) זהו עד התחלת הקרבת התמיד ממש או די עד שיבוא הממונה או עד שתותחל תרומת הדשן. שזמן בוא הממונה הי' „קודם שיעלה השחר סמוך לו" (רמב"ם פ"ח מהל' ביהב"ח הי"א. רפ"ו מהל' תמידין). וזמן תרומת הדשן „משיעלה עמוד השחר" (רמב"ם שם פ"ב הי"א. וראה לח"מ שם). ולהעיר שהג"ל „קודם שיעלה עמוד השחר כו' יבוא הממונה וכו' והיו בודקין והולכין את כל העזרה כו' " הביאו

אין מאחרין יותר [52], שאז ע"י עבודת הכהנים מתקיים תוכן הענין דשמירת המקדש ואין צורך בשמירה [53].

ח. עפ"ז יש לבאר מה שבמס' תמיד הובאו רק הג' מקומות שהכהנים שומרים, ואילו במס' מדות הובא גם ש"הלוים היו שומרים בכ"א מקומות.

במס' תמיד לא בא לבאר מצות שמירת המקדש מצד ענינו הוא, כ"א להדגיש אחת מפעולות עבודת התמיד השווה (ובאה בהמשך) לשמירת ביהמ"ק — שלילת היסח הדעת מהמקדש (וב"היסח הדעת הרי ישנם כמה שיעורין ומדרי' [54]), הנה בזה נוגע בעיקר ענין שמירת הכהנים ש"מצות שמירתו ש"יהיו הכהנים שומרים מבפנים" [55], וכ"שהתחילה עבודת התמיד בביהמ"ק נשלל היסח הדעת זה ובמילא א"צ ב"שמירת הכהנים מבפנים [56], וע"כ אין מקום להביא גם הכ"א מקומות שה"לוים היו שומרים, שהם היו שומרים מבחוץ [57], ואי"ז דומה כלל [58] להיסח הדעת הנשלל ע"י עבודת התמיד [58] (אלא שבכלל מאתים מנה, שעבודת התמיד פטרה לא רק שמירת הכהנים, אלא גם שמירת הלוים).

אמנם במס' מדות שמבאר בה שמירת המקדש בענינה דחשיבות בית המקדש עצמו, שעי"ז נעשה "פלטרין שיש עליו שומרין", מבאר הן הג' מקומות שהכהנים שומרים והן שמירת הלוים בכ"א מקומות. כי אף שגם ע"י שומרין מועטין נעשה "פלטרין שיש עליו שומרין", הרי בהוספת מספר ה"

הרמב"ם בסוף הפרק בהל' ביהב"ח כהמשך וסיום לכל פרטי דיני השמירה. ולהעיר שלשון הרמב"ם היא "ושמירה זו מצותה כל הלילה".

52) ראה לעיל הערה 45, 51.

53) שזמנה קבוע "קודם שתעלה החמה כו' " (ראה לעיל הערה 45). ואף ש"פעם אחת דחקה השעה כו' הקריבו תמיד של שחר בארבע שעות ביום" (רמב"ם שבהערה 45) — הרי ודאי ש"דחקה השעה" הביאה שיחקרו לדעת הסיבה כו' היפך היסח הדעת. ועוד שגם אז קדמה להקרבה ששילשלו קופות של זהב (ירוש' ברכות רפ"ד — שהובא בפיה"מ עדיות רפ"ו) — שג"ז היפך היסח הדעת (אלא שאינו בביהמ"ק).

54) ראה שאג"א שנסמן בהערה 42. ובאנציק' שם.

55) רמב"ם ביהב"ח שם ה"ד מספרי פרשתנו.

56) ולא מיבעי לפי' הראב"ד (תמיד סה, ב. ל, א) שזה שהכהנים מבפנים הוא

במקום קדוש בעזרה (— וכן פי' בזרע אברהם (בספרי) בדעת הרמב"ם הובא במג"א שם), משא"כ לוים. אלא גם אם נפרש (כה"מפרש בריש תמיד. ועוד. מנ"ח שם) שגם הכהנים לא היו שומרים בפנים העזרה ממש הרי היו עכ"פ ב"גגין ועליות וכו' " (וכיו"ב) ולפנים מן הלוים. ראה עזרת כהנים שם ד"ה בלשכת הפרוכת (ה"ב) וד"ה לאחורי בית הפרוכת בסוף משנה א. משכנות לאביר יעקב שם בכ"מ (נסמן במפתח ענינים שם). אמבוהא דספרי שם קטע המתחיל "וראיתי עוד".

57) להעיר מפי' הראב"ד שם (כה, א): דנקיט תרי לישנא בל' חני' ובל' שמירה, א"כ חילוק הוא בין חני' לשמירה ולאהרן ולבניו לשון שמירה.

58) ובמכש"כ שאפילו שמירת הכהנים אינה דומה לשלילת היסח הדעת שע"י עבודת התמיד, שהשלילה מהיסח הדעת היא ע"י עבודה בפנים ממש וכמוה ממש (ראה לעיל הערה 47). משא"כ בשמירת הכהנים הרי שלילת היסח הדעת הוא (לאו דוקא) ע"י מחשבה וכמוה בפועל כ"א עצם הדבר ש"עומדים סביב המקדש הר"ז מורה ש(עם ישראל) אינן מסיחין דעתם ממנו (כדלקמן בפנים סו"ס ט).

שומרין מצד חיובא דגברא, מאיזה טעם שיהי' — מיתוסף ג"כ בשמירתו מצד המקדש, שכולם פועלים בכבוד וגדולת המקדש, כולם חלק בזה שנעשה „פלטרין שיש עליו שומרין" [58].

ט. עפ"י הנ"ל (שגדר שמירה זו מפני הכבוד הוא — שיש שומרים סביבו ואינן מסיחין דעתן ממנו) יש לבאר מש"כ הרמב"ם „ללכת סביבו תמיד" בשייכות למצות שמירת ה' מקדש:

תנא „איש הר הבית הי' מחזר על כל משמר ומשמר . . וכל משמר שאינו עומד . . ניכר שהוא ישן . . חובטו במקל כו' " [59] — מכיון שענין השמירה מפני הכבוד הוא מה שאין מסיחין דעתן ממנו, הרי ה„איש הר הבית" בשעה שהי' הולך סביבו (מ־משמר למשמר) להבטיח שהמשמר לא (יישן ו)יסיח דעתו — ה"ז היפך היסח הדעת ביתר שאת — תוכן מצות שמירת המקדש.

ועפ"ז יש לבאר מה דאי' במשנה [60] ד„בית אבטינס ובית הניצוץ היו עליות

59) וע"ד ברוב עם הדרת מלך. ולהעיר שמצינו בלולב שאף „מדאגבי' נפק בי' " (סוכה מב, א. רמב"ם הל' לולב פ"ז ה"ט) הי' מנהגן של אנשי ירושלים יוצא מביתו לולבו בידו ונכנס לביהכנ"ס לולבו בידו מתפלל לולבו בידו כו' (שם מא, ב (מ־תוספתא סוכה פ"ב). רמב"ם שם הכ"ד) ומסיק „כמה היו זריזין במצות" ובפרש"י שם ד"ה הכא „ולקיחתה מצוה היא" (ועד"ז הוא בטושו"ע (ואדה"ז) או"ח רסצ"ו „שה־אחיזה בידו מצוה". ור"ס תרנב).

60) מדות פ"א מ"ב. רמב"ם הל' ביהב"ח שם ה"י.

61) ריש תמיד.

והרובין שומרים שם" *[61], ובגמ' אי' [62] דקרא להם רובין „דלא מטו למיעבד עבודה", ופי' המפרשים [63] דהיינו פתו־תים מי"ג. ומקשים [64] ע"ז, היאך הניחו מצוה זו לקטנים שאינן בני מיעבד מצוה [65]. ועפ"י הנ"ל שזהו מצד היסח הדעת לכאורה קשה ביותר — היאך הניחו אותה לקטנים שאין בהם דעת [66].

אולם, מכיון ש„איש הר הבית" הי' מחזר על כל משמר כו' [67], כנ"ל, הרי"ז כגדול עומד ע"ג, שאז בכו"כ דברים שצריך מחשבה, מהני גם מעשה קטן

*61) משא"כ בבית המוקד לא היו הרו־בין שומרין שם — כפשטות המשנה וכ"כ ברמב"ם שם ה"ה. רע"ב כמשנה תמיד. ועוד. ולא כמו שמשמע מדברי המפרש, ראה באר שבע במשנה ד"ה והרובין. מל"מ שם ה"ו.

62) כו, רע"א.

63) המפרש שם. פי' הראב"ד שם (נדפס בגמרא כח, סע"ב). פי' הרא"ש שם. וראה רע"ב במשנה תמיד שם בפי' הא'. וכן פי' בכס"מ (שם ה"ה) ברמב"ם. אבל ראה משל"מ שם. ובפיהמ"ש להרמב"ם ריש תמיד.

64) באר שבע בגמרא שם. מל"מ בי־הב"ח שם.

65) ראה מה שתירץ במנ"ח שם דעיקר המצוה הוא על הב"ד ע"י"ש. ועד"ז הוא בביאור הרי"פ ח"א מ"ע יג (קיז, ב). וראה אבנ"ז שם אות יא. ובמשכנות שם ח"א סי' קלג ואילך.

66) וע"ד שהקשה באבנ"ז שם „דקטן לאו בר שימור הוא כמבואר בפוסקים בענין שימור של מצה בליל ראשון". וראה מש־כנות לאביר יעקב שם סקל"ד. ובסי' קנט.

67) ראה רע"ב מדות פ"א מ"ב שהי' ממונה על כל השומרים. ובפשטות הי' מחזר גם על משמרות הכהנים. וראה מל"מ שם ה"ו. ושם: דמסתימת דברי רבינו (שם ה"י) נראה דהממונה הי' מחזר אף על משמרות הכהנים. אבל ראה רמב"ם פ"ז מהל' כלי המקדש ה"ד. וראה עזרת כהנים מ"ב ד"ה „איש הר הבית (הב')".

בצירוף המחשבה של הגדול העומד ע"ג [68]. ובפרט בנדו"ד שאין צריך כוונה ומחשבה בפועל [69], כ"א שעצם המציאות שעומדים סביב המקדש הוי כבוד המקדש, שמורה כי אין מסיחין דעתם ממנו, ומספיק גם באופן שאינו עומד ע"ג כל הזמן, אלא שהולך סביב המקדש ומחזר על כל משמר ומשמר [70].

(משיחות יו"ד שבט, ט"ו שבט וש"פ משפטים תשל"ב)

---

68) ראה גטין כב, סע"ב ואילך. תוס' שם ד"ה והא לאו. שו"ע אדה"ז סי' יא ס"ד ובקו"א שם סק"ב. וראה בהערה הבאה.

69) וע"ד סברת ה"יש חולקים" שבשו"ע אדה"ז הל' פסח סי' תס ס"א. וראה צפע"נ הל' חו"מ פ"ה ה"ט. הובא ב"כללי התוהמ"צ" ע' רסט. ולכן גם אינו דומה למחשבה ב־ שחיטת קדשים שלא מהני גם בדול עומד ע"ג "שהקדשים צריכין מחשבה" ממש (ראה תוס' שבהערה הקודמת. רמב"ם הל' פסוהמ"ק פ"א ה"ו).

70) ובפרט לדעת הרמב"ם (ביהב"ח שם ה"ד) "שכ"ד עזה שומרין אותו בכל לילה" הרי י"ל שבכל זמן גדולים עע"ג. נוסף לזה אם נאמר שלדעת הרמב"ם אין צריך ג' מקומות מה"ת (ראה לעיל הערה 34). הרי בדרבנן ודאי שי"ל שמהני גדול עע"ג.